

Hafif Düzey Zihinsel Engelli Bireylerin Yaptıkları Rekreatif Amaçlı Spor Etkinliklerinin Yaşam Kalitesine Etkisi

Meryem Varol¹

Aytekin Hamdi Başkan²

Özet

Bu çalışma kapsamında; hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin yaptıkları rekreatif amaçlı spor etkinliklerinin yaşam kalitesine etkisi içermektedir. Çalışmaya katılan 19 kişi (% 95) spor yaptığını ifade ederken, 1 kişi (% 5) bazen spor yaptığını belirtmiştir. Sportif faaliyetlerde 7 katılımcı atletizm (%35), 3 katılımcı futbol (%15), 3 katılımcı basketbol (%15), 2 katılımcı voleybol (%10), 2 katılımcı yüzme (%10), 2 katılımcı badminton (%10) ve 1 katılımcı masa tenisi (%5) oynamayı tercih etmiştir. Çalışmaya katılanlardan 15 kişi (% 75) rekreatif etkinlikler hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtirken, 5 kişi (% 25) tam olarak bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir. Rekreatif faaliyetler içerisinde sportif aktivitelere önem veren katılımcılardan 15 kişi (% 75) bu tür faaliyetlerin aileleri ile olan ilişkilerinin olumlu olduğunu, 5 kişi (% 25) ilişkilerinin iyi olmadığını belirtmiştir. Rekreatif faaliyetler içerisinde sportif aktivitelere önem veren katılımcılardan 15 kişi (% 75) bu tür faaliyetlerin yaşam kalitesini olumlu etkilediğini, 5 kişi (% 25) yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Yaptığımız bu çalışmadan edindiğimiz bilgilere göre, hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin rekreatif etkinlik bilgileri ve katılım düzeyleri geliştikçe yaşam kalitelerinin, ailesiyle olan ilişkilerinin ve buna bağlı olarak ta bireylerin rekreatif etkinliklere katıldıkça kendilerini mutlu hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

GİRİŞ

Bireylerin yaşadıkları hayata uyum sağlamalarını zorlaştıran etkenlerden birisi de engeldir (Avcı ve ark., 2019). Engelli Kişilerin Hakları Bildirgesi

1 Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 0000-0001-9461-0210

2 Giresun Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, 0000-0003-4204-7408

özel gereksinimi, “normal gelişim gösteren bir kişinin kendi kendine yapması gereken işlevleri, fiziksel ve mental davranışları genetik veya sonradan olan eksiklikten kaynaklı yerine getiremeyenler” olarak tanımlar (Kabak, 2019). Çağlayan (2014), zihinsel özel gereksinimli, olgunluk aşamasında belirti gösteren kognitif, motor ve dil becerileri gibi beynin düzeyine etkisi olan becerilerin durması veya tamamlanmaması şeklinde belirtmiştir.

Özel gereksinimli insanların aktif bir şekilde faaliyet gösterebilecekleri pek çok etkinlik alanları vardır. Yapılan etkinlikler ile birlikte özel gereksinimli bireyler topluma kazandırılmaktadır. Bu etkinliklerin en başında sportif aktiviteler gelmektedir. Sportif aktivitelere katılan özel gereksinimli bireyler, fiziksel ve mental olarak gelişme gösterdikleri için yaşam kaliteleri de buna paralel olarak artmaktadır (Zorba ve ark., 2013; Kumcağız, 2018).

Hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireyler çeşitli fiziksel aktivitelerde yaşlıları ile yakın düzeyde performans gösterirken, orta ve ağır düzey zihinsel özel gereksinimi olan bireyin performansı istenen seviyede değildir (Konar, 2019; Amirhandeh, 2011). Zihinsel özel gereksinimli çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre sportif faaliyetlere katılım oranları daha az olduğundan, fiziksel güç ve beceri seviyeleri daha düşüktür. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için onların gelişimlerine uygun olan bireysel program yapılması ve uygulanması gerekmektedir. Uygulanacak olan programlar zihinsel özel gereksinimli bireylerin günlük yaşantılarında yapması gereken becerileri yapabilecekleri düzeye getirir ve yaşam kalitelerini arttırır (Kardaş, 2017; Akın, 2016; Korkusuz, 2019).

Yaşam kalitesi; insanın hayatında özeleştiriyeye dayanan kişisel algı ve doyum ifadelerini içine alır (Başkan ve ark., 2017). Mental, fiziksel yönden iyi olma hali ve kişinin toplumsal alan konularında bilgi verir (Çivi, Kutlu ve Çelik, 2011). Özel eğitim gereksinimli bireylerin yaşam kalitesi ise yaşamlarını sürdürdükleri toplum ile çevrenin onlara bakış açısına bağlıdır (Yaşın ve İlhan, 2021). Özel gereksinimli çocukların ailelerinin bedensel ve mental sıkıntılarla baş etme konusunda daha yetersiz, savunmasız oldukları ve bununla beraber yaşam kalitelerinin daha alt seviyede olduğu öne sürülmüştür (Sıpoş ve ark., 2012).

Rekreasyon, geniş biçimde serbest zamanları kullanma anlamına gelmektedir. İnsanlar bu zamanlarını mental ve fiziksel dinlenme amaçlı kullanırlar (Tütüncü ve ark., 2011). İnsanlar çalıştıkları saatler dışında en temel ihtiyaçları olan dinlenme, eğlenme, sosyalleşme gibi faaliyetlere katılım sağlamaktadır. İnsanların yaptıkları bu etkinlikler rekreasyon adı altında oluşmaktadır (Kartal, 2015).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu çalışmada amaç, hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin yaptıkları rekreatif amaçlı spor etkinliklerinin yaşam kalitesine etkisinin incelenmesidir. Araştırma nitel bir çalışmadır.

Araştırma Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini Giresun ilinde yaşayan zihinsel özel gereksinimli bireyler ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Giresun ilinde Özel Eğitim ortaokul ve lisede okuyan hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireyler (20 kişi) ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Hafif Düzey Zihinsel Özel Gereksinimli Bireylerin Demografik Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Ekonomik Durum	Yaşadığı Yer
D1	16	Erkek	Lise	İyi	İl
D2	14	Kadın	Ortaokul	İyi	İlçe
D3	13	Kadın	Ortaokul	Kötü	Köy
D4	17	Erkek	Lise	Orta	İlçe
D5	15	Erkek	Lise	Orta	İl
D6	16	Erkek	Lise	Orta	Köy
D7	14	Kadın	Ortaokul	Orta	İlçe
D8	14	Erkek	Ortaokul	Orta	İl
D9	16	Kadın	Lise	Orta	İl
D10	17	Erkek	Lise	Orta	Köy
D11	15	Kadın	Lise	İyi	İl
D12	15	Kadın	Lise	İyi	İl
D13	15	Erkek	Lise	Orta	İlçe
D14	17	Kadın	Lise	Orta	İl
D15	18	Kadın	Lise	Orta	İlçe
D16	17	Erkek	Lise	Orta	Köy
D17	16	Erkek	Lise	Kötü	İlçe
D18	15	Kadın	Lise	Orta	İlçe
D19	18	Kadın	Lise	Orta	Köy
D20	15	Erkek	Lise	Orta	İlçe

Çalışmaya katılan Hafif Düzey Zihinsel Özel Gereksinimli bireylerin demografik bilgilerine ilişkin bilgiler; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durumu ve yaşadığı yer ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Katılımcılara D1,D2,D3...gibi kodlamalar verilmiştir, bu kodlamalar; Görüşme yapılan gönüllü kişiler olarak adlandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacı tarafından katılımcıların ailelerine yöneltilen, demografik özelliklerini tanımlamak için oluşturulan 5 maddelik sorular, ikinci bölümde ise zihinsel özel gereksinimli öğrencilerin ailelerine yöneltilen 9 maddelik açık uçlu sorular yer almaktadır. Çalışmamız veliler ile yüz yüze açık uçlu sorular şeklinde yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda ulaşılan bilgiler, daha sonra araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir.

Verilerin Analizi: Bu araştırmada zihinsel özel gereksinimli bireylerin demografik bilgilerin ve rekreasyon ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğunu belirlemek amacı ile nitel araştırma yöntemlerden faydalanılacaktır. Demografik değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımları, rekreatif etkinlikler ve 9 maddeden oluşan açık uçlu soruların tanımlayıcı istatistikleri alınacaktır. Toplanan veriler içerik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizindeki amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. Betimsel analizde yorumlanan ve açıklanan veriler, daha açıklayıcı bir işleme tabi edilir. Bu amaçla elde edilen verileri önce görüşülmesi daha sonra ise görüşme sonrası ortaya çıkan sonuçların düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması amaçlandı. Nitel araştırma verileri dört ana başlıkta analiz edilmektedir:

- Verilerin kodlanması
- Temaların bulunması
- Kodların ve Temaların düzenlenmesi
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Yapılan bu çalışmada verilerin analizinde öncelikli olarak görüşme metinleri araştırmacılar tarafından okunup incelenmiştir. Daha sonra veriler kodlanmış, kodlanan verilerden temalar yapılmış ve bulgular açıklanarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Yaş	13-15 yaş	10	50,00
	16-18 yaş	10	50,00
	Total	20	100,00

Çalışmaya katılanların 10'u (%50) 13-15 yaş aralığında olup 10'u (%50) 16-18 yaş aralığındadır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	10	50,00
	Erkek	10	50,00
	Total	20	100,00

Çalışmaya katılanların 10'u (%50) kadın, 10'u (%50) erkektir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Eğitim Durumu	Ortaokul	4	20,00
	Lise	16	80,00
	Total	20	100,00

Çalışmaya katılanların 16'sı (%80) lise eğitimine sahipken, 4'ü (%20) ortaokul eğitimine sahiptir.

Tablo 5. Katılımcıların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Ekonomik Durum	Kötü	2	10,00
	Orta	14	70,00
	İyi	4	20,00
	Total	20	100,00

Çalışmaya katılanların 14'ünün (%70) ekonomik durumu orta, 4'ünün (%20) ekonomik durumu iyi, 2'sinin (%10) ekonomik durumu kötüdür.

Tablo 6. Katılımcıların Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Yaşadığı Yer	Köy	5	25,00
	İlçe	8	40,00
	İl	7	35,00
	Total	20	100,00

Çalışmaya katılanların 8'i (%40) ilçede, 7'si (%35) ilde, 5'i (%25) köyde yaşamaktadır.

Tablo 7. Belirlenen Ana Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	n %	Katılımcılar
Spor Yapıyor	Evet	19 95	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20
	Bazen	1 5	K14
	Atletizm	10 26	K2, K9, K10, K11, K16, K17, K19
	Badminton	2 10	K7, K15
	Gülle	2 10	K9, K17
Spor Branşı	Yüzme	5 13	K6, K14
	Masa Tenisi	3 8	K5, K11, K12
	Basketbol		K1, K4, K12
	Voleybol		K3, K12, K20
	Futbol		K8, K13, K18
	Mutlu		K1, K4, K5, K7, K9, K10, K11, K16, K17
Spor Yaparken Hissedilenler	İyi		K1, K2, K4, K11, K13, K14, K18, K20
	Huzurlu		K3, K11, K16
	Olumsuz		K3, K8, K12, K15, K19
	Diğer		K6, K7, K11, K13, K16, K18, K20
Rekreatif Etkinlik Hakkında Bilgi	Evet, Bilgim Var		K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K20
	Hayır, Bilgim Yok		K3, K9, K10, K13, K19

	5 Saat	K11, K12, K18
	6 Saat	K2, K16
Uyku	7 Saat	K1, K7, K9
	8 Saat	K3, K4, K8, K15, K20
	9 Saat	K5, K6, K10, K13, K14, K17, K19
	Oyun	K1, K5, K8, K15, K16
Yaşam Kalitesini Arttırmak İçin Yapılanlar	Spor	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K10, K11, K14, K15, K16, K17, K18, K19
	Sosyal Aktiviteler	K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20
	Düzenli Beslenme	K9
	Kitap	K4, K8, K12, K14, K15, K19
Rekreasyonel Faaliyetlerde Bulunma	Müzik	K4, K9, K12, K14, K15, K19, K20
	Oyun	K4, K8, K19, K20
	Spor	K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20
	Diğer	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K13, K17, K20
Aile ile İlişki	Olumlu	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K13, K14, K16, K17, K18, K20
	Olumsuz	K3, K8, K12, K15, K19
Yaşam Kalitesine Etkisi	Olumlu	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K13, K14, K16, K17, K18, K20
	Olumsuz	K3, K8, K12, K15, K19

Bu tabloda, katılımcılara temalar ve kodlar verilmiştir. Bu temalar ve kodlarda bireylerin boş zamanlarını kendi kültürlerine göre ya da toplumsal yaşama göre boş zaman değerlendirmeleri ölçülmüştür. Katılımcıların, kodlamalarda bulunan değerler ile eşleştirilerek boş zaman davranışlarındaki kodlamalara girilmiştir.

Yapılan görüşmeler sonucunda, bireylerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ile ilgili dokuz (9) tema öne çıkarılmıştır:

- Spor yapıyor olma,
- Spor branşına özgü yaşamıyla ilgili olan aktiviteleri,

- c) Boş zaman aktiviteleri içerisinde sportif aktiviteleri ya da sonrasındaki hissedilen duygular,
- d) Rekreatif etkinlikler hakkında bilgi sahibi olma,
- e) Uykunun yaşam kalitesine etkisi,
- f) Yaşam kalitesini arttırmak,
- g) Rekreatif faaliyetlerde bulunma,
- h) Aile ile ilişkide faydası,
- i) Yaşam kalitesine etki.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada; Giresun ilinin çeşitli okullarında okuyan hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin; yaş, cinsiyet, eğitim durumları, gelir düzeyleri gibi çeşitli değişkenlere göre rekreatif etkinliklere katılımında yaşam kalitesini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır.

Hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylere; demografik bilgileri ve aktif spor yaşantısı, spor yaptığına ne hissettiğini, rekreatif hakkında bilgi, yaşam kalitesini artırma yöntemleri, uyku düzeni ve rekreatif faaliyetlerin yaşam kalitesini nasıl etkilediği soruları sorulmuş, sonuçları gösterilmiştir. Çalışmaya katılanların; 10'u (%50) 13-15 yaş aralığında olup 10'u (%50) 16-18 yaş aralığındadır (Tablo-2). Katılımcıların; 10'u (%50) kadın, 10'u (%50) erkektir (Tablo-3). Çalışmaya katılanların; 16'sı (%80) lise eğitime sahipken, 4'ü (%20) ortaokul eğitime sahiptir (Tablo-4). Katılımcıların; 14'ünün (%70) ekonomik durumu orta, 4'ünün (%20) ekonomik durumu iyi, 2'sinin (%10) ekonomik durumu kötüdür (Tablo-5). Çalışmaya katılanların; 8'i (%40) ilçede, 7'si (%35) ilde, 5'i (%25) köyde yaşamaktadır (Tablo-6).

Rekreatif ve sosyal aktivite alanlarının özel gereksinimli bireylere yönelik uyarlanması onların sosyalleşmesi açısından oldukça önemlidir. Bu tür faaliyet alanlarının faydalı olduğu bilincinde olduklarını hem sağlık amaçlı hem de mental açıdan gelişimlerine katkıları bildikleri için yaptıklarını ifade etmişlerdir. Hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin psiko-sosyal becerileri, bedensel sağlıkları üzerinde olumlu etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireylerin uyarlanmış rekreatif faaliyetlere katılımıyla; daha pozitif bir yaşam sürecekleri, topluma uyum sağlayıp sosyalleşebilecekleri, yapabileceklerinin farkında olup özgüven sahibi olacakları, günlük yaşantılarında bağımsız hareket edebilecekleri ifade edilebilir. Yapılan bu çalışmada katılımcıların bir kısmının yaşam kalitesinin

olumsuz etkilenmesinin nedeni, köylerde yaşamış olmaları, yeterli düzeyde bilinçlendirilmemeleri ve rekreasyon faaliyetlerinin onlara uygun olmaması görülmektedir. Bunların haricinde yaptıkları takım sporları ve bireysel sporlar olduğu için kaybettiklerinde agresifleşen yapılarının olması ve bu sebeple yaşam kalitelerinin ve aile ilişkilerinin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir.

ÖNERİLER

- Hafif düzey zihinsel özel gereksinimli bireyler ve tüm özel gereksinim grupları için seviyelerine uygun olarak planlanan ve uzman kişiler tarafından uyarlanmış beden eğitimi ve spor aktiviteleri, rekreatif faaliyetler icra edilmesi gereklidir.
- Bu aktivite ve faaliyetlerim yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi farkı gözetmeksizin sürekli ve devamlı olarak sürdürülmesi gerekmektedir.
- Okul ve sosyal hayatları süresince aktif ve kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için gereken çalışmalar, yatırımlar, donanımlı personel eğitimleri gibi konulardaki eksikliklerin tamamlanması için disiplinli bir çalışma yapılması ve gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- Rekreasyon alanları tüm özel gereksinim gruplarının yararlanabileceği şekilde tasarlanmalı ve herkesin kullanabileceği materyallere yer verilmeli.
- Sosyal çevre ve alanlarının tüm bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmalı ve ortak bir çevre oluşturulması özel gereksinimli bireyleri topluma kazandıracak ve yaşam kalitelerini arttıracaktır.
- Daha sonra yapılacak araştırmaları da hafif düzey zihinsel özel gereksinim ile birlikte genişletilerek diğer özel gereksinim grupları ile daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir.
- Kaybetme ile sonuçlanan sportif faaliyetlerin çoğu özgür olarak adapte edilmesi ve kademeli olarak kazanma-kaybetme duygularının yaşatılarak öğretilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, S., (2016). Spor Yapan ve Yapmayan Zihinsel Engelli Çocukların Dinamik Denge Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Sportif Bakış: *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Amirhandeh, E., (2011). Kaynaştırma Sınıfları Beden Eğitimi Derslerinde Zihinsel Yetersizlikleri Olan Öğrencilerle Çalışan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Rehber Kitap Hazırlama. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Eğitimi Bilimleri Programı, Ankara.
- Avcı, P., Karakullukçu, A., & İlhan, L. (2011). İşitme engelli öğrencilerin sosyal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 2(2), 89-94.
- Başkan, AH, Zorba, E., & Bayrakdar, A. (2017). Nüfus yoğunluğunun yaşam kalitesine etkisi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 14 (1), 506-518.
- Çağlayan, N., (2014). Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitiminde Görsel Sanatlar Dersinin Yeri ve Önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Karabük.
- Çivi, S., Kutlu, R., Çelik, H.H., (2011). “Kanserli hasta yakınlarında depresyon ve yaşam kalitesini etkileyen faktörler”, *Gülhane Tıp Dergisi*.
- Kabak, S., (2019). Farklı Branşlardaki Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Farkındalık ve Tutum Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Kardaş N. T., Kardaş, S. B., & Sadık, R., (2017). Zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2).
- Kartal, M., (2015). Gaziantep Şehrinde Rekreatif Faaliyetlerin Dağılışı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Konar, N., Şanal, A., (2019). Spor Yapan ve Yapmayan Zihinsel Engellilerin Bazı Motorik ve Kuvvet Parametrelerinin Karşılaştırılması. Sportive.
- Korkusuz, S., (2019). Fiziksel Etkinlik ve Dikkat Eğitimi Uygulamalarının Zihinsel Engelli Öğrencilerin Motor Beceri, Görsel Bellek, Algı ve Dikkat Düzeylerine Etkisi, Yüksek lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Uşak.
- Kumcağız H., & Çayır, G. A., (2018). Sporun, Fiziksel Engelli Bireylerin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisine İlişkin Görüşler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Şipoş, R., Predescu, E., Mureşan, G., İftene, E., (2012). “The Evaluation of Family Quality of Life of Children with Autism Spectrum Disorder and Attention Deficit Hyperactive Disorder”, Applied Medical Informatics.

- Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ., (2011). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*.
- Yaşın, İ., & İlhan, L. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum profilleri. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi* 3(1), 30-35.
- Zorba, E., Mutlu, TO, Tekin, M., Albayrak, AY ve Bayrakdar, A. Ebeveynlerin Engelli Çocuklarını Spora Yönelme Motivasyonlarının İncelenmesi. *Çevrimiçi Rekreasyon ve Spor Dergisi* , 54.